

Bedömarutlåtande, pilotutvärdering,
Litteraturvetenskapliga institutionen,
Uppsala universitet, 2017

Avgiven 2017-11-09

Översikt

Utgångspunkter	3
Litteraturvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet	3
Ekonomi	4
Lokaler och litteraturförsörjning.....	5
Undervisande personal.....	6
Utformning av utbildning	6
Kursutvärderingar	7
Studentcentrerat lärande, undervisning och bedömning.....	7
Kursplaner och kursplanearbete.....	9
Nyckeltal	10
Slutsatser och rekommendationer inför fortsatt utvecklingsarbete.....	11

Utgångspunkter

Bedömargruppen bestod av Anna Forssberg (Karlstads universitet), ordförande, Jon Helgason (Linnéuniversitet) och Rolf Nygren (Uppsala universitet).

I Uppsala universitets anvisningar för bedömargruppen ("Uppgifter för bedömarpanel för utbildningsutvärderingar vid Historisk-filosofisk fakultet, Uppsala universitet 2017") preciseras både utvärderingens övergripande fokus samt mer specifika bedömningsaspekter. Granskningen gjordes med utgångspunkt i de två självvärderingar som bedömargruppen erhållit av institutionen: Generell självvärdering (GSV) och Fördjupad självvärdering (FSV). Under arbetet begärde gruppen in kompletterande material, i form av några ytterligare exempel på uppsatser, statistik över söktryck och genomströmning under de tre senaste åren, samt exempel på kursrapport. Ett platsbesök ägde rum den 20 oktober 2017. Granskningen inbegriper kursförloppet i litteraturvetenskap 1–90 hp, fördelat på tre separata kurser 1–30 hp, 31–60 hp och 61–90 hp, i självvärderingarna betecknade som A, B respektive C. Institutionsledningen har i sina självvärderingar valt att betona utbildningens processaspekter snarare än resultatasppekter.

Institutionen hoppas att utvärderingen skall fungera kvalitetsdrivande och också som beslutsunderlag inför de förändringar och vägval man uttrycker sig stå inför.

Utlåtandet börjar med en kort beskrivning av Litteraturvetenskapliga institutionen i stort och det kursförlopp (1–90 hp) som är direkt föremål för utvärderingen, för att sedan belysa utbildningens styrkor och några punkter där bedömargruppen finner att förändringar kan, i något fall bör, vidtas.

Därefter går något närmare in på granskning av vissa av utbildningens enskildheter, innan utlåtandet mynnar ut i några rekommendationer bedömargruppen vill bidra med till det fortsatta utvecklingsarbetet av litteraturvetenskap 1–90 hp vid Uppsala universitet.

Litteraturvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet

Den litteraturvetenskapliga institutionen vid Uppsala universitet är och har länge varit en av de ledande litteraturvetenskapliga institutionerna i landet. Den härbärgerar idag flera av landets mest framstående och profilerade litteraturforskare, och hävdar sig väl både nationellt och internationellt både inom forskning och utbildning. I jämförelse med utländsk, primärt europeisk litteraturvetenskaplig utbildning så har svensk litteraturvetenskap en tydlig nationell emfas. Det har att göra med ämnestradition och ämnets samhörighet med svenskläro-utbildningen.

Institutionen har tre distinkta tyngdpunkter. Vad gäller den litteraturvetenskapliga grundutbildningen har man en i nationellt perspektiv stor betoning på litteraturhistoria och äldre litteratur, en anrik forskningsinriktning inom litteratursociologi, i form av en avdelning inom institutionen med traditioner från Lars Furuland, samt en inriktning mot retorik, som också utgör en avdelning inom den litteraturvetenskapliga institutionen. Förutom den sedvanliga litteraturvetenskapen finns alltså ytterligare två avdelningar vid institutionen.

Det bör nämnas att Uppsala universitet är det enda lärosätet i riket som fortfarande har en litteraturvetenskaplig institution, även om denna alltså inrymmer tre avdelningar. Institutionens storlek är en av dess styrkor och borgar för stabilitet i ett nationellt perspektiv. Ämnet litteraturvetenskap ingår i dag oftast i humanistiska institutioner som samlar flera ämnesdiscipliner.

Bedömagruppens uppgift är att granska grundutbildningen 1–90 hp i litteraturvetenskap, men det framkommer i självvärderingarna och vid platsbesöket att institutionens tre avdelningar i någon mening är kommunicerande kärl, som sätter viss prägel på grundutbildningen i litteraturvetenskap. Inte minst samläses delar av utbildningen av fristående litteraturvetarstudenter och studenter inom retorikprogrammet, eller programmet Liberal arts. Ledningen ser litteraturvetenskap som ett bildningsämne, men den litteraturvetenskapliga grundutbildningen får viss draghjälp genom betoningarna litteratursociologi och retorik som yrkesförberedande för förlag, teatrar, medieföretag etc.

Ekonomi

Institutionen har redovisat sin ekonomi för åren 2014–2016. Balanserade intäkter ligger grovt räknat i intervallet 37–39 mkr/år med utgifterna väl avvägda mot intäkterna. En viss utgående positiv balans kan rullas över till kommande år.

Institutionen kan beskrivas som forskningstung. Det finns 3 stolprofessorer, 6 befordrade professorer, 12 lektorer samt 8 doktorander, varav 7 bekostas med fakultetsmedel. Ca två tredjedelar av intäkterna används för forskning och forskarutbildning. Den externfinansierade forskningen ligger på en hög nivå, vilket visar att institutionens forskare förmår hävda sig väl i konkurrensen om externa anslag.

Mellan institutionens undervisande och administrativt-tekniska personal råder en fungerande arbetsfördelning, fastän självvärderingarna vittnar om sårbarheter inom studieadministration och studievägledning i form av att viktiga funktioner är knutna till få personer. I motsats till den fakultets- och externfinansierade forskningen lider grundutbildningen av knappa resurser. Det är en situation som den litteraturvetenskapliga grundutbildningen i Uppsala delar med i stort sett all grundutbildning i humaniora, juridik, teologi och samhällsvetenskap i riket.

Att rimligt fördela de knappa undervisningsresurserna på föreläsningar, seminarier, examination och rapportering är inte enkelt. Det finns ingen given lösning. En viss variation över tid borde vara rimlig med hänsyn till särskilda önskemål från lärare och studenter. En viktig princip måste dock slås fast: En statligt driven verksamhet måste vara fullt ut finansierad. Gällande avtal och timräkning måste respekteras. Det är alltså inte möjligt att utöka undervisningen med ”frivilliga” insatser av lärare. Undervisningsinsatserna ligger inom de givna finansieringsramarna.

Det finns emellertid en typ av kostnader värda att uppmärksamma. Under senare år har antalet utvärderingar och rapporteringar ökat på ett sätt som nu tar resurser från de egentliga forsknings- och utbildningsuppdragen. Det är en rätt naturlig följd av att utbildningspolitiken teknifierar de humanistiska bildningsidealen, vilket skapat fram rapportprogram som inte fanns tidigare. Men alldeles oavsett orsakerna bakom dessa förändringar, så kvarstår faktum att utvärderings- och rapportverksamheten ska finansieras fullt ut och inte gömmas undan som en dold kostnad.

Enligt prefektens bedömning kräves resurser motsvarande kostnaderna för två lektorat, för att täcka upp allt arbete som faktiskt läggs ner på denna verksamhet. Det är ett alarmerande resursavtapp som drabbar utbildningen i form av minskade lärarinsatser och som institutionens ekonomiansvariga inte kan styra över. Att undersöka om lärarkapaciteten är tillräcklig är en av bedömagruppens specificerade uppgifter. Det är i dagsläget tveksamt att

säga att den är tillräcklig. Att kompensera för denna utveckling ligger på universitetsledningen, som rimligen måste tillföra resurser för att täcka de faktiska kostnaderna.

Sammanfattningsvis kan konstateras att institutionens ekonomi för grundutbildningen är välskött.

Lokaler och litteraturförsörjning

Institutionen är inrymd i relativt nya lokaler vid Engelska parken. Som nav i verksamheten finns Karin Boyebiblioteket lokaliserat i direkt anslutning till institutionen. Det är en stor fördel att ha ett så betydande bibliotek på fem minuters gångavstånd.

Däremot saknas tillräckligt antal studieplatser, en omständighet som besvärar ett antal institutioner vid Uppsala universitet. Universitetet har helt enkelt expanderat studentantalet utöver vad en rimlig lokalförsörjning egentligen tillåter. Ansvar för att öka antalet studieplatser ligger knappast på institutionen. Efter ombyggnad kommer även det närbelägna universitetsbiblioteket Carolina Rediviva att få ett betydande antal studieplatser och grupparbetsrum. På relativt kort sikt kommer bristen på studie- och grupparbetsplatser att kunna avhjälpas.

Vissa klagomål har framförts på att viss kurslitteratur inte finns tillgänglig. Institutionens ambition att hålla så mycket litteratur som möjligt tillgänglig via internet eller Studentportalen är utmärkt.

Studerande i grundutbildningen

2016 sökte 230 personer till Litteraturvetenskap A, därav 35 i första hand. 23 registrerades till sist. Vid samma tid sökte 42 personer till Litteraturvetenskap B, av vilka 21 registrerades. Litteraturvetenskap C fick 31 sökande, därav 15 i första hand. 23 personer registrerades.

En generell reflektion över den sammanställning för söktryck, jämställdhet, genomströmning, betyg (A–C, VT14–HT16) som bedömargruppen begärde in är att antalet förstahandssökande och registrerade till Litteraturvetenskap B på höstterminerna 2015–2016 varit relativt lågt, troligen som följd av att det är färre studenter som läser A-kursen på vårterminerna. Det är någonting som institutionen bör bevaka eftersom inte minst den för utbildningen centrala seminarieformen kräver en viss kritisk massa för att fungera på ett bra sätt.

Den generella sökandebilden i litteraturvetenskap A–C avviker knappast från motsvarande i andra humanioraämnen. Antalet sökande till Litteraturvetenskap A är i runda tal tio gånger fler än antalet slutligen registrerade. Det finns idag alltså en större rörlighet bland fristående studenter som inte finns på samma sätt i programämnena. Sökandebilden vid litteraturvetenskap B och C är förutsebar. Har man väl passerat A-nivån med godkänt resultat, framstår fördjupade studier som ett naturligt val.

Det finns anledning att något reflektera över vilka som söker till A-nivån. Uppenbart har dessa studenter ett antal alternativ att välja mellan, lämnar in ansökningar till kurser i helt andra ämnen och gör till sist ett val. Det faktum att endast 10 % av alla de som från början sökte Litteraturvetenskap A faktisk registreras är i sig bekymmersamt. Eftersom liknande erfarenheter finns vid andra lärosäten är det angeläget att, troligen på fakultetsnivå, granska var studenterna tar vägen. Här är det viktigt att klargöra om studenterna läser på andra

program eller om de väljer andra kurser/ämnen vid samma fakultet, om studenterna redan bedriver studier i andra ämnen/program på heltid eller om de yrkesarbetar på hel- eller deltid.

Vad vet vi då om studenterna på A-C-nivån? Faktiskt nästan ingenting. Ingen undersökning har presenterats i samband med denna pilot om studenternas bakgrund och härkomst, inte heller om deras ekonomi och sociala studievillkor. Uppgifterna kan kanske förefalla integritetskänsliga men är inte desto mindre viktiga att ha till hands för planeringen av undervisningen. En student som läser ett annat ämne parallellt med litteraturvetenskap på heltid kan få svårt att klara måluppfyllelsen om den senare satts för högt. En student med försörjningsansvar kommer lätt efter med studierna.

Detta talar för behovet av en väl fungerande studievägledning. Institutionen bör för att ta rätta strategiska val reda ut tydligare a) vilka som söker och registreras, b) vilka mål och förväntningar de sökande har med studierna, samt c) vilka sociala och ekonomiska villkor som faktiskt sätter gränserna för studenternas prestationer.

Det finns i huvudsak två metoder för att inhämta sådan kunskap: enkäter eller intervjuer. Enkäterna kan utformas kortfattade med tyngdpunkt på rena hårddata om ekonomi och sociala omständigheter, akademisk studievana, parallella studier, familjeomständigheter. Intervjuer kan utformas personligare men inte desto mindre faktafixerade. Institutionen har mycket att vinna på att fånga upp så många studiehindrande omständigheter som möjligt.

Undervisande personal

I intervjun med studenterna och av de kursvärderingar som ingick i självvärderingarna framgår att flera av lärarna uppfattas som mycket kunniga, engagerade och engagerande. Översiktlig redovisning av lärolagets universitetspedagogiska och pedagogiska utbildning saknas. I självvärderingarna nämns pedagogisk grundkurs, dock utan att det preciseras vilket omfång denna kurs har.

Vid platsbesöket förmedlades att det stundom är svårt för ej tillsvidareanställd personal att planera genomförande av universitetspedagogiska kurser utöver grundkursen eftersom anmälan till kurserna inte sammanfaller med institutionens arbetsplanering inför kommande termin. I praktiken utgör sådana omständigheter hinder för ej tillsvidareanställd personal att genomföra nödvändig pedagogisk vidareutbildning, vilket är bekymmersamt. Det är ett problem som har åtgärdats vid andra lärosäten med en mer långsiktig arbetsplanering, exempelvis läsårsvis.

Utformning av utbildning

Som självvärderingarna också konstaterar framstår den litteraturvetenskapliga utbildningen i Uppsala som "historietung" i jämförelse med andra lärosätens litteraturvetenskapliga utbildningar. Det framgår vidare att det finns planer på att se över utbildningen i detta avseende och att man överväger ett ökat inslag av mer tematiskt orienterade kurser.

Bedömargruppen konstaterar att kursupplägget förstärker intrycket av en utbildning med lång historisk tradition – men själva problemet med att införliva teori och metod i grundutbildningen på ett för studenterna tillfredsställande vis är något ämnet Litteraturvetenskap brottas med rent generellt. Måhända är det klokt att i detta teori- och metodarbete låta perspektiv som ryms i de två övriga avdelningarna inom institutionen berika grundutbildningen i litteraturvetenskap. I undervisningen finns exempel på detta i form av delkursernas utformning inom A-kursen.

Med hänsyn till hur starkt perspektivisk teoriutvecklingen i ämnet är kan det vara en god sak för litteraturvetenskapen i landet i stort att olika lärosäten nischar lite olika i stället för att alla är specialister i klass, genus, diskursanalys, posthumanism, ras- och vithetsperspektiv etc. Det kan vara klokt att mera systematiskt utnyttja synergier mellan de spetskompetenser och teoretiska perspektiv som redan finns i litteratursociologi och retorik, när man utformar inriktningen framåt i institutionens litteraturvetenskapliga nod.

Kursutvärderingar

Ett mer övergripande, samlat kursutvärderingsarbete är en av några möjliga förbättringsåtgärder. Även GSV påtalar och reflekterar kring en del av bristerna i samband med detta arbete, så medvetenhet om dessa problem finns. Vid intervjuer med lärarna kom förslaget upp att avsätta tid för att studenterna för den elektroniska kursvärderingen på plats. Detta bruk ökar markant antalet inlämnade kursvärderingar.

Det splittrade intrycket förstärks av att de delkursutvärderingar som redovisas i självvärderingarna använder sig av olika skalor (1–4 respektive 1–5), något som försvårar en grundläggande komparation. Tämligen omfattande avvikelser avseende kursutvärderingarnas frågor finns, något som också påtalas i GSV.

Vidare kan man framhålla att flera av de frågor som i självvärderingen redovisas genom studentintervjuer (avseende vt17) kunde ha fått en mer nyanserad spegling genom helkursutvärderingar – där studenterna också på ett mer samlat sätt kan blicka tillbaka på helkursens samlande utbildningsmål etc. En sådan helkursutvärdering kan vidare ge svar på frågor kring studenternas studiebakgrund, omfång av studier, extra sysselsättning, samt uppskattning av antal timmar per vecka som läggs på studierna – uppgifter som bedömargruppen gärna hade tagit del av. En helkursutvärdering borde också kunna ge bra underlag för det aviserade progressionsarbetet omfattande A–C-kurserna.

Ett förslag är att behålla informella eller relativt informella kursvärderingar, gärna formativa, på delkursnivå och utforma (rutiner för) helkursutvärderingar som lämpar sig för mer långsiktigt kvalitetsarbete. Ett sådant system kan möjligen motverka den utvärderingströtthet från studenternas sida som kan skönjas i underlagen.

Gällande kursrapporter (som led i kursvärderingsarbetet) framgår av självvärderingar att sådana ska göras men de facto inte alltid görs efter delkursutvärderingarna. Vidare att utvärderingssamtal ska göras terminsvis med studierådet, men inte alltid görs. Det är därtill oklart av GSV hur resultat av kursutvärderingar görs tillgängliga för studenter. Det besked bedömargruppen fick i samband med platsbesök var att resultatet av kursvärderingar görs tillgängligt via kursportalen, däremot var det oklart hur kursvärderingar i övrigt görs tillgängliga för andra.

Studentcentrerat lärande, undervisning och bedömning

I både GSV och FSV framhåller institutionen värdet av det utforskande seminariet. Troligen skulle en bred majoritet av landets litteraturvetare instämma i beskrivningen av denna undervisningsforms centrala betydelse för en litteraturvetenskaplig utbildning. De frågetecken vi har angående beskrivningen av seminarieverksamheten hör samman med att seminarierna anges som obligatoriska i kursplanen. Det är såvitt vi vet en relativt ovanlig modell att göra samtliga seminarier obligatoriska. Det aktualiserar i sin tur frågeställningar dels kring rättssäkerheten i denna examinationsform, dels kring det sätt detta anges i kursplanerna.

Betygskriterier för dels de obligatoriska seminarierna, dels de kompletterande uppgifter som kan komma istället för ett eller flera obligatoriska seminarier, och hur dessa kan relateras till varandra saknas. Vid platsbesöket framgår att såväl lärare som studenter finner systemet hanterligt och fungerande, medan studentintervjuerna i GSV förmedlar en delvis annan bild. Vid platsbesöket förmedlade studenterna att systemet med graderade betyg vid examinerande seminarier – i förstone svårt för bedömargruppen att föreställa sig praktiskt – upplevs som naturligt, och att man här kan se en viss influens av retorikutbildningen, då många studenter därifrån, som ju systematiskt tränas i muntligt framförande och argumentationsteknik, läser litteraturvetenskapliga kurser. Se vidare under ”Kursplaner och kursplanearbete”.

Det står klart att en numera föråldrad studerandeportal, Studentportalen, inom kort ska ersättas, men det finns i dagsläget inga planer på att se över utbildningen avseende möjligheter till exempelvis e-lärande, flipped classroom eller inspelade föreläsningar etc. som en väl fungerande, modern studerandeportal erbjuder. En av studenterna framförd synpunkt var bristande samordning på hur stoff och material i Studentportalen läggs upp, något som i dagsläget skiljer sig från delkurs till delkurs.

Både självvärderingarna och diskussioner under platsbesöket förmedlar en viss skepsis mot tekniska nymodigheter som kan användas vid undervisning och utbildning. Powerpoint, framgår det, används relativt ofta.

Det får av flera anledningar betraktas som olyckligt att platsbesöket genomfördes utan medverkande av extern studeranderepresentant (från studentkår alternativt från annat lärosäte). Det har bland annat medfört att vi i bedömargruppen inte har kunnat förankra våra intryck med någon studeranderepresentant. Det blir därmed också svårt för bedömargruppen att säkerställa att planering, genomförande och uppföljning av denna granskning har beaktat studerandeperspektivet på ett tillfredställande vis.

Avseende bedömningsaspekten ”att undervisningen sätter studenters lärande i centrum”, så vill bedömargruppen mena att studenterna och studentkårens utbildningsbevakning framstår som en underutnyttjad resurs i institutionens kvalitetsarbete, något som påtalas i GSV. Det är troligen delvis en följd av de brister som har beskrivits ovan angående institutionens kursutvärderingsarbete, men också på grund av ”att det ibland är svårt att rekrytera studenter till Studierådet”. Det gör att bedömargruppen kan konstatera att studenter i teorin ”har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen”, men är mer osäkra på hur det genomförs och efterlevs i praktiken.

Gällande huruvida utbildningen svarar mot ”individuers och samhällets behov av bildning [...] och förbereder studenterna för ett framtida arbetsliv” så innehåller självvärderingarna åtskilliga utsagor angående detta, där särskilt praktikplatser hos naturliga avnämare nämns. Det besvärliga med denna bedömningsaspekt är att det finns få underlag ens nationellt som ger tillförlitliga uppgifter avseende litteraturvetenskapliga alumner – och det är därför lika svårt för bedömargruppen som för institutionen att bedöma uppfyllelsen av den. Se vidare nedan under ”Slutsatser och rekommendationer inför fortsatt utvecklingsarbete”.

Kursplaner och kursplanearbete

En variabel bedömargruppen vill aktualisera i anslutning till aspekten ”Kontinuerlig uppföljning och regelbunden granskning av utbildningarna” i de specifika anvisningarna är kursplaner och kursplanearbete.

Kursplaner är ett viktigt styrmedel för utbildningen, inte minst i kraft av deras förvaltningsrättsliga status. Vid institutionen ingår även litteraturförteckningen i kursplanedokumentet, fastän det behandlas som en separat del.

Självvärderingarna uppger att kursplanerna inte har förändrats på några år. A-kursen 2012, B-kursen 2013 och C-kursen 2014. Troligen finns det behov av mer regelbundna uppdateringar än så. Studenterna i självvärderingen förmedlar att det finns en föreställning om att kursplanerna inte ses över särskilt ofta utan är de samma ”år ut och år in”.

Bedömargruppen har särskilt tagit fasta på kursplanernas formuleringar kring examination. Se sammanställning nedan av ordalydelserna i respektive kursplan.

A	Delkurs 1-3: fortlöpande muntlig kunskapskontroll samt avslutande skriftligt prov eller annan examination. Salsskrivning ingår i minst en av delkurserna. Delkurs 4: aktivt deltagande samt fullgörande av skriftlig uppgift.
B	Delkurs 1 och 3: fortlöpande muntlig kunskapskontroll samt avslutande skriftligt prov eller annan examination. Delkurs 2. Examinationen sker genom aktivt deltagande i seminarierna (obligatorisk närvaro) samt via genomförande av förelagda skrivuppgifter. Delkurs 4: aktivt deltagande samt skrivande av en kortare uppsats.
C	Valfri delkurs: Muntlig eller skriftlig tentamen. På undervisningskurs dessutom genom aktivt deltagande på seminarier samt eventuell övrig i kursen ålagd aktivitet. Uppsatskurs: Uppsatsen examineras av annan lärare än handledaren, efter att examinator inhämtat handledarens omdöme. Dessutom krävs aktivt deltagande på metodövningar och seminarier samt genomförandet av ett oppositionsuppdrag.

Högskoleförordningens 6 kap. betonar att det av kursplanen ska framgå ”formerna för bedömning av studenternas prestationer”, Förordning 2010:1064.

Den tydligaste praktiska anvisningen för hur examinationsformerna inte ska anges finns i UKÄ:s rapport (2014:16) *Högskolans regler i praktiken – erfarenheter från Högskoleverkets tillsynsbesök 1998–2012*, där det står att formerna för examination ska anges tydligt.¹

Högskoleverket ansåg att en exemplifierande uppräkningslista eller uttrycket ”normalt” inte kunde anses ge studenten tillräcklig information om hur examinationen skulle gå till. Verket hänvisade också till att uttrycket ”och/eller” i en kursplan inte gav en student ett tillräckligt preciserat besked om hur examinationen skulle gå till (se även Högskoleverkets beslut den 27 oktober 2010, reg. nr 31-658-10).

Sammanställningen ovan av examinationsformerna (A–C), liksom formuleringar i läsanvisningarna av slaget: ”Inlämning hemskrivning, alternativt muntlig grupptentamen...” gör att det finns anledning att se över det systematiska kursplanarbetet bland annat i detta avseende. Även de frågetecken som bedömargruppen menar finns kring rättssäkerheten av examinationen av de obligatoriska seminarierna – något som studentintervjuerna i GSV bland annat ger uttryck för – tyder på det.

Strängt taget medger ej heller nuvarande formuleringar i kursplanerna några som helst avvikelser i form av alternativa examinationsformer, till exempel avvikelser föranledda av studenter med särskilda behov.

Fastän litteraturlistorna inte har samma status som den egentliga kursplanen finns det ändå skäl att fundera över hur regelbundet litteraturlistorna ses över. I litteraturlistan för Litteraturvetenskap A ingår exempelvis verk som numera kommit i reviderade versioner.

Nyckeltal

Faktorn nyckeltal kan knytas till bedömningsaspekten ”Kontinuerlig uppföljning och regelbunden granskning av utbildningarna”. Med nyckeltal avser bedömargruppen väl att märka sådana variabler som kan utgöra nyttiga underlag för en långsiktig ledning av den pedagogiska verksamheten och inte underlag för ökad central ekonomisk styrning.

När det gäller så kallade nyckeltal anser vi att självvärderingarnas redovisningar är bristfälliga, så även efter att en del ytterligare uppgifter inhämtades på uppmaning av bedömargruppen. Fakultetens anvisningar innehåller några nyckeltal som ”bör” redovisas samt uppmaningen om ett antal som ”kan” ingå i självvärderingen. Det enda nyckeltal som redovisades i självvärderingen var en sammanställning av söktryck och antagning avseende

¹ En av de vanligaste bristerna som Högskoleverket konstaterade vid besöken var hur examinationsformerna angavs i kursplanerna. Regler i kursplaner om bland annat examinationsform utgör grunden för examinatorns myndighetsutövning, när hon eller han fattar beslut om betyg. Reglerna har också till syfte att informera studenten om vad som gäller för en särskild kurs. Högskoleverket ansåg i flera fall att kursplanernas föreskrifter om examination behövde preciseras för att bättre uppfylla högskoleförordningens krav. Verkets bedömning gällde bland annat följande exempel på otydliga formuleringar i kursplaner.

- ”Examinationen grundar sig på den högskoleförlagda delen och den verksamhetsförlagda delen av utbildningen. Det sker i varierande former både individuellt och i grupp och såväl muntligt som skriftligt eller i annan form” (Malmö högskola).
- ”Examinationer sker fortlöpande under kursens gång” (Danskhögskolan).
- ”Kursen examineras kontinuerligt samt vid muntliga och skriftliga redovisningar, deltentamina och slutprov” (Operahögskolan i Stockholm).
- ”Kursen examineras normalt genom en muntlig och/eller en skriftlig examination, såväl som genom obligatoriska presentationer, muntligt eller skriftligt” (Blekinge tekniska högskola).

VT17. I efterhand, på begäran av bedömargruppen, inhämtades andra relevanta standardnyckeltal som genomströmning.

Tyvärr föreligger ofullständiga uppgifter om genomströmningen, särskilt för A och B-nivåerna. Vad som finns tillgängligt är heller inte enkelt att tolka. För A och B-kurserna ges inga nedbrutna tal. 74 % av programstudenterna uppges ha examinerats i anslutning till kursernas genomförande, vilket är bättre siffra än som gäller för det humanistiska fakultetsområdet, där genomströmningsgraden ligger vid ca 62%. Variationen över tid är dock betydande för litteraturvetenskapens del. Vid ett tillfälle halverades genomströmningen, men denna nedgång förklaras av specifika omständigheter som inte behöver beröras vidare här.

Institutionen bör säkerställa genomströmningsstatistik som medger nedbrytning på delkurser och identifiering av flaskhalsar i examinationen. Här finns plats för viktigt förbättringsarbete till priset av en rätt minimal insats. Statistiken har reciprok bäring på analysen de studerandes ekonomiska och sociala livssituationer. Genomströmningstalen ger vägledning för var flaskhalsarna finns men förklarar inte varför de finns.²

På ett generellt plan bör troligen fakulteten, snarare än institutionen, fundera på vilka nyckeltal som är att betrakta som centrala för den egna verksamheten. Utifrån bedömargruppens erfarenhet så finns det stora skillnader avseende ”relevanta” nyckeltal för varje fakultet.

Vid platsbesöket fick bedömargruppen besked om att det fanns en resurs för ledningsstöd varur vissa uppgifter redovisas i samband med institutionsmöten etc., samtidigt påtalades att uppgifterna inte alltid var helt tillförlitliga samt att de nyckeltal som ledningsstödet samlar inte uppfattades som relevanta för utbildningen ifråga.

Slutsatser och rekommendationer inför fortsatt utvecklingsarbete

Bedömargruppens samlade intryck av grundutbildningen i litteraturvetenskap vid Uppsala universitet är gott. Institutionen är i grunden välfungerande, och utbildningen stabil. Jämfört med andra litteraturvetenskapliga utbildningar i Sverige finns det en tydlig litteraturhistorisk inriktning med betoning på äldre texter. Denna inriktning är något bedömargruppen vill förorda att man behåller och fördjupar, då det i Uppsala också fortfarande finns utbildning i klassiska språk, vilket djupare studium av äldre texter behöver. Tillsammans med de två betoningar institutionens övriga avdelningar står för, retorik i kritisk teori och praktik samt litteratursociologi, utgör en nationellt sett större tyngdpunkt på äldre litteratur inom själva litteraturvetenskapen ett bra komplement, och skapar ett möjligt kluster att fortsätta utveckla. Denna typ av specialisering eller spetskompetensinriktning är också något som tidigare utvärderingar av ämnet Litteraturvetenskap har rekommenderat.

Med tanke på att ämnet Litteraturvetenskap i Uppsala har välgrundat gott renommé och lockar starka studenter finns anledning att fördjupa alumnverksamheten. I Uppsala som vid de flesta andra lärosäten i Sverige är alumnverksamheten särskilt eftersatt inom humaniora. Och det är tydligt att faktorer som den höga andelen fristående kurser, de humanistiska utbildningarnas

² Det är knappast meningsfullt att, som görs i underlaget, räkna procenttal på så små populationer som det är fråga om, t.ex. beträffande C-nivån i litteraturvetenskap. Ligger nivån vid 20 personer så motsvarar ju varje individ hela 5%. Det betyder rent konkret att genomströmningen kan framstå som svag om bara två studenter misslyckas med att klara av sina examensuppgifter och rent lysande om två utöver det förväntade klarar alla prov.

relativa småskalighet, samt en viss tendens att inte formellt ansöka om examensbevis utgör logistiska hinder för en fungerande alumnverksamhet. Bedömargruppen vill ändå dra lans för en utveckling av en kontinuerlig alumnverksamhet vid fakulteten eller universitetet. Eftersom de begränsade alumnundersökningar som genomförts vid andra lärosäten ändå tycks tyda på att en majoritet av våra studenter lyckas etablera sig på arbetsmarknaden med sysselsättning som korresponderar med deras utbildning, är det angeläget att denna verksamhet utvecklas, inte minst för att handfast kunna bemöta frågeställningar om utbildningens samhällsrelevans och arbetslivsförankring.

När det gäller redovisning av nyckeltal vill bedömargruppen påtala att det är få nyckeltal som har ett relevant informationsvärde för en enskild termin. Ett förslag är att man i Uppsala universitets "Uppgifter för bedömarpanel för utbildningsutvärderingar" standardiserar denna form av uppgifter så att de inbegriper de tre senaste åren. Det ger också huvudområdena/institutionerna större klangbotten för att resonera kring tendenser, trender och utveckling för den egna verksamheten. Sådan reflektion saknas delvis i självvärderingen, men kan vara ett bra verktyg i fortsatt utvecklingsarbete.

GSV och FSV innehåller sammanfattningar av möjliga kvalitetshöjande åtgärder. Några av dessa åtgärder tycks vara kopplade till medelstiltedning, medan andra förefaller fullt görbara inom nuvarande ram. Överlag förmedlar institutionsledningen en klarsynt bild av möjliga utvecklingsområden. Ett par övergripande frågor utkristalliseras i deras sammanfattningar. För det första behöver institutionen se över sina rutiner för hur information om utbildnings- och examensmål, eventuella betygskriterier etc. går ut till studenterna. För det andra (som möjligen också förklarar den första punkten) tycks behovet av ökad samordning inom lärarkollektivet vara stort. Flera av institutionens förslag på åtgärder i GSV och FSV visar på detta. Det är också något som framträder inte bara i institutionens sammanfattningar av kvalitetshöjande åtgärder utan i självvärderingarna som helhet. Det finns väldigt många kompetenta lärare och forskare vid institutionen, men intrycket är att de i viss utsträckning agerar som solitärer, där frågor om övergripande kursansvar och samordning, exempelvis avseende sådant som berör kursvärderingar, kursrapporter, informationsspridning och resultatrapportering, är oklara. Ett förslag är att man även inbegriper sådana faktorer i det aviserade progressions- och revideringsarbetet vid institutionen. Det verkar därtill naturligt att även införliva den ökade grad av kollegialt samarbete som efterlyses i självvärderingarna i detta arbete. De två lärarmöten som hålls varje termin förefaller i dagsläget vara överlastade och möjligen bör man fundera över andra former och fora för kollegial samverkan – återkommande pedagogiska temadagar är ett möjligt exempel.

En del av de synpunkter som framförts kring exempelvis kursplanearbete och kursvärderingar har troligtvis bäring på andra institutioner inom fakulteten. En del av de frågetecken som bedömargruppen framfört kan troligen åtgärdas med en något högre grad av standardisering och tydligare rutiner inom fakulteten.

Så till ett problem som kanske är det allra mest brådskande att lösa. Situationen med vikarier, som utgör en betydande del av lärarresurserna, är otillfredsställande ur ett hållbarhets- och arbetsrättsligt perspektiv – såväl för utbildningen som för berörda personer. Det är svårt att planera långsiktiga satsningar utan att veta om man själv kommer att delta i det arbete man planerar eller vilka kompetenser som kommer att finnas till hands. Den trivsel som kännbart råder vid intervjuerna är i lärarkollektivet i någon mån skuggad av osäkra anställningsförhållanden. Situationen är långt ifrån ovanlig, både inom humaniora i allmänhet och ämnet Litteraturvetenskap i synnerhet i riket – något enbart en förhöjd studentpeng kan

avhjälpa. Det finns ändå anledning att påtala att resurser måste styras – eller tillkomma – för att uppnå tillsvidareanställningar.